

Ruben Willaert
restauratie & archeologie

Stabroek PITO

Stabroek, Antwerpen

2023H89

2023E325

ARCHEOLOGIENOTA

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

RUBEN WILLAERT NV

8200 SINT-MICHIELS-BRUGGE

TEN BRIELE 14 | BUS 15

AUTEUR:

Wouter Van Goidsenhoven

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2023

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV. Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL	1
INLEIDING	2
1. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN	3
1.1 Administratieve gegevens	3
1.2 Synthese	4
1.3 Gemotiveerd advies	5
1.4 Conclusie	6
BIBLIOGRAFIE	7
BIJLAGE	8

INLEIDING

De initiatiefnemer plant de realisatie van riolerings- en infrastructuurwerken te Stabroek. De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 97 417 m², de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen bedraagt 5545 m².

Het projectgebied situeert zich volgens het gewestplan gedeeltelijk in een zone bestemd als gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en openbaar nut en gedeeltelijk in een zone bestemd als gebied voor ambachtelijke bedrijven en kmo's. Het plangebied situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt omdat de aanvrager publiekrechtelijk is en de perceelsoppervlakte waarop de aanvraag betrekking heeft groter is dan 5000 m².

RUBEN WILLAERT NV is aangesteld om deze archeologienota in de eerste plaats door middel van een bureaustudie en aansluitend landschappelijk bodemonderzoek op te maken met het oog op een advies naar uitgesteld vooronderzoek, werfbegeleiding, of vrijgave van het terrein.

1. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1.1 Administratieve gegevens

PROJECTCODE	2023E325	
ERKENNINGSNUMMER	OE/ERK/ARCHEOLOOG/2015/0069	
<i>BOUNDING GEOMETRY</i>	X ₁ : 149400	Y ₁ : 224118
	X ₂ : 149624	Y ₂ : 224447
KADASTER	Stabroek, Afdeling 1, Sectie C, 81f	
GEOGRAFISCHE INPLANTING	Figuur 1	

Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt).

1.2 Synthese

De opdrachtgever plant de aanleg van een nieuw gescheiden rioleringsstelsel, de uitbreiding van een wadi, de realisatie van een nieuwe wadi en het inrichten van bovengrondse silo's op de campus van PITO Stabroek. In het kader van de geplande rioleringswerken wordt eveneens het wegdek opnieuw aangelegd. De noordelijke wadi heeft een oppervlakte van ca. 950 m², de zuidelijke wadi heeft een oppervlakte van ca. 630 m², voor de nieuwe silo's is een bodemingreep nodig over ca. 890 m² en de riolerings sleuf omvat ca. 3075 m². Ter hoogte van de geplande riolering bevindt zich reeds verharding. De nieuwe wadi's zijn gelegen ter hoogte van een groenzone. Ter hoogte van de locatie van de nieuwe silo's bevinden zich enkele kleinere bijgebouwen.

Landschappelijk gezien is Stabroek gelegen in de Scheldepolders, ten noordwesten van de stad Antwerpen en ten oosten van het havengebied, meer bepaald het Bevrijdingsdok. Typisch voor de polders wordt de omgeving doorsneden door een groot aantal grachten. Op de Quartairgeologische kaart is te zien dat het terrein zich net buiten het overstromingsgebied van de Schelde bevindt. Er wordt een profielopbouw weergegeven waarvan de top bestaat uit eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen waarbinnen hellingsafzettingen kunnen voorkomen. Ter hoogte van het onderzoeksgebied geeft de bodemkaart een matig droge tot matig natte, lemige zandbodem en een droge zandbodem weer. Het onderzoeksgebied bevindt zich aldus in het overgangsgebied tussen de Stabroekse polder en de cuestas van de Noorderkempen. Op het DHMV is ter hoogte van het onderzoeksgebied op te merken dat reeds maaiveldwijzigingen zijn uitgevoerd.

Gelet op de locatie op iets hoger gelegen, droger terrein nabij het Scheldealluvium dient ter hoogte van het onderzoeksgebied uitgegaan te worden van een verhoogde trefkans inzake artefactensites. Teneinde de bewaringscondities m.b.t. artefactensites te evalueren werd reeds een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd ter hoogte van het nieuwe buffervolume en de zone waar silo's worden voorzien. Pas na uitvoering van de boringen bleek dat ook de zuidelijke wadi onderdeel vormde van de werken. Omdat de resultaten van de boringen ter hoogte van de silo's geëxtrapoleerd kunnen worden, werd besloten geen bijkomende boring te gaan plaatsen. Bij de boringen werd een sterke antropogene invloed vastgesteld. Er werden geen afgedekte bodems of resten van bodemontwikkeling waargenomen.

Uit het cartografische materiaal kan afgeleid worden dat Stabroek zich heeft ontwikkeld als baandorp langs het verloop het huidige Laageind. Op de Ferrariskaart is te zien dat het onderzoeksgebied voor het grootste deel is ingekleurd als akkerland. Tegen de straatzijde is bebouwing afgebeeld, omgeven door meerdere kleinere moestuinen. Het onderzoeksgebied bevindt zich op zo'n 400 m ten zuidwesten van de dorpskerk. Op het 19^e-eeuwse kaartmateriaal is weinig verandering op te merken inzake het landgebruik. Op de Vandermaelenkaart is een dijklichaam weergegeven binnen het onderzoeksgebied met een noordwest-zuidoostelijk verloop. Dit is niet weergegeven op de andere 19^e-eeuwse kaarten. Binnen de orthofotosequentie is te zien dat het gebouwenbestand oorspronkelijk beperkt was tot de noordwestelijke zijde van het terrein. In de daaropvolgende luchtbeelden is te zien hoe de infrastructuur stelselmatig wordt uitgebreid, tot ze quasi het volledige terrein beslaat.

Op archeologisch vlak is er in de omgeving van Stabroek weinig data voor handen. Dit is meer dan waarschijnlijk te wijten aan een gebrek aan systematisch onderzoek in het verleden. De locatie, op het raakvlak tussen twee landschappen, moet ongetwijfeld aantrekkelijk geweest zijn voor gemeenschappen in het verleden. In het kader van andere werken op de campus werd reeds een archeologienota opgemaakt en een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd. Hierbij werd eveneens een beduidende mate van verstoring vastgesteld waardoor geconcludeerd werd dat verder onderzoek in functie van de geplande werken weinig zinvol was. In de ruimere omgeving van het onderzoeksgebied zijn een handvol prospecties uitgevoerd. Hierbij werden in hoofdzaak enkele paalsporen en resten van laatmiddeleeuwse en vroegmoderne landindeling in kaart gebracht. Naast deze middeleeuwse en vroegmoderne resten zijn ook een groot aantal WOI -indicatoren gekend op basis van luchtfotografie. Dit betreft in hoofdzaak elementen van de 'NordAbschnitt', een linie die is aangelegd door de Duitse bezetter tussen 1916 en 1918. Deze linie bestond uit bunkers, prikkeldraadversperringen en loopgraven en had de bedoeling de haven van Antwerpen te beschermen en een eventuele aanval vanuit Nederland af te slaan.

Concreet kan gesteld worden dat de verwachting ter hoogte van het onderzoeksgebied zeer beperkt is. De kans dat verder archeologisch onderzoek in dit geval nog leidt tot enige kenniswinst is minimaal.

1.3 Gemotiveerd advies

Met betrekking tot de geplande ingrepen binnen de campus van PITO Stabroek worden geen bijkomende onderzoeksdaden aanbevolen. De waarnemingen van de reeds

uitgevoerde landschappelijke bodemonderzoeken binnen het projectgebied wijzen op een verstoord en gefragmenteerd bodemarchief. Op basis van deze waarnemingen kan gesteld worden dat verder archeologisch onderzoek in functie van zowel artefactenconcentraties als resten bestaand uit bodemsporen weinig zinvol is. De kans dat bijkomend archeologisch onderzoek, in eender welke vorm, nog leidt tot enige kenniswinst is te beperkt.

1.4 Conclusie

De opdrachtgever plant riolerings- en infrastructuurwerken op de campus van PITO Stabroek langs Laageind te Stabroek. Op basis van de waarnemingen kan gesteld worden dat het bodemarchief gefragmenteerd en verstoord is. Een doorlopend onderzoekstraject wordt daarom als weinig zinvol ingeschat.

BIBLIOGRAFIE

LITERATUUR

Niet van toepassing

KAARTMATERIAAL

Niet van toepassing

DIGITALE BRONNEN

www.geopunt.be

<https://dov.vlaanderen.be>

<https://inventaris.onroerendergoed.be>

<https://cartesius.be>

<https://loket.onroerendergoed.be>

BIJLAGE

FIGURENLIJST

Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt).....	4
--	---

